

YENİ KURUMSAL İKTİSADIN DALLARI

Zehra DOĞAN¹

Ünzüle KURT²

ÖZET

Yeni Kurumsal İktisat ekonomi, tarih, sosyoloji, politika, iş organizasyonları gibi birçok disiplini çalışma alanı içerisine almaktadır. Bu bağlamda Yeni Kurumsal İktisat ekonomik davranışları ve olayları açıklamakta önemli bir ekol olarak görülmektedir. Bu çalışma Yeni Kurumsal İktisadın inceleme alanlarını açıklamaya yönelik bir literatür araştırması niteliğinde olup, sonraki çalışmalara katkı amacını taşımaktadır.

Anahtar Kelimeler: Yeni Kurumsal İktisat, Kurumlar, Klimetri, Anayasal İktisat.

Jel Kodları: B52, B25, B15

BRANCH OF NEW INSTUTIONAL ECONOMICS

ABSTRACT

New Institutional Economics involves many disciplines such as economy, history, sociology, political science and business organizations. Considering this, New Institutional Economics is seen as a significant eole in analyzing and explainin certain economic patterns and practices. Deriving from this research on the related literature, this paper aims at highlighting New Institutional Economics fields of examination; so that it would contribute to the following works on the subject.

Keywords: New Institutional Economics, Instutions, Cliometri, Constitutional Economics.

Jel Codes: B52, B25, B15

1. GİRİŞ

Kurumsal İktisat, Neo Klasik iktisadın rasyonel birey, kâr-fayda maksimizasyonu, tündengelimi, soyutlayıcı anlayışına karşı çıkararak ekonomide kurumların önemine dikkat çekmiştir. Yeni Kurumsal İktisat ise Neo Klasik iktisadın çözümlenmelerini tümüyle reddetmek yerine, kurumlar, eksik bilgi, kurallar ve davranışlar gibi kavramları çözümlenme alanı içerisine dahil ederek, yeni bir akım geliştirmiştir.

---

¹ Öğr. Gör. Dr., Ardahan Üniversitesi İİBF Çamlıçatak/Ardahan, Email: zehradogan@ardahan.edu.tr

² Araş. Gör., Ardahan Üniversitesi İİBF Çamlıçatak/Ardahan, Email: unzulekurt@ardahan.edu.tr

Yeni Kurumsal İktisat, ekonomi, tarih, sosyoloji, politika, iş organizasyonları ve hukuk gibi birçok disiplini çalışma alanı içerisine almaktadır. R. Coase'nin 1937 yılında kaleme aldığı, "Firmanın Doğası" isimli çalışması, O. Williamson'un 1975 yılında kaleme aldığı "Piyasalar ve Hiyerarşiler: Çözümlemeler ve Anti-tröst İçerimler" çalışması ve D. North'un çalışmaları (1990/1992/2000) yeni kurumsal iktisadın ana eksenini ortaya çıkarmıştır.

Yeni kurumsal iktisadın bu geniş çalışma alanı nedeniyle tek bir teorisinden söz etmek çok mümkün değildir. Bununla birlikte araştırma yapılan dallarda birtakım ortak özellikler şu şekildedir:

Yeni Kurumsal İktisat, kurumların ekonomik davranışlarda önemli bir role sahip olduğunu savunur. Kurumların bu rolünü kavrayamayan Neo Klasik iktisadın varsayımları (tam bilgi, sıfır işlem maliyeti, tam rasyonalite gibi) daha anlaşılabilir düzeylerde tanımlanmalıdır. Neo Klasik iktisadın varsayımlarını tam kabul etmese de, bu varsayımların biraz esnetilerek kullanılabilceğini savunur.

Yeni Kurumsal İktisat, bireylerin gözlemlenemez olaylar ve belirsizlik karşısında sınırlı zihinsel kapasiteye sahip olduğunu, bu nedenle olayların gelişimi hakkında tam bilgiye sahip olamayacaklarını savunur. Neo Klasik İktisat ise tam karşıt bir görüş sunarak hayatın her yönüyle öngörülebilir olduğunu kabul eder. Başka bir ifade ile geleceğin değerlendirilmesinde tüm yapıyı tahmin etmenin mümkün olduğu üzerinde durmaktadır (Kama 2011: 186).

Yeni Kurumsal İktisat ise hem ekonomik teoriyi ortaya koyar hem de kurumlara hak ettiği değeri verir (Kirsten ve Kherallah 2001: 5). Aynı durumu yeni kurumsal iktisadın kurucularından Coase'de şöyle belirtiyor: Eski kurumsal iktisadın tarihsel ve felsefi arka planında yer alan bilgi ve deneyimler bizlere kurumların nasıl hayati önemde olduklarını gösteriyor. Eski kurumsal iktisadın pozitif bir teoriye ulaşamamış olması, kurumsal iktisadın başarısız olmasına yol açmıştır. Geleneksel teoriye ise (Neo Klasik teori) son derece düşmanca yaklaşılıyor olması bu başarısızlığı devam ettirmiştir (Coase 1984: 230).

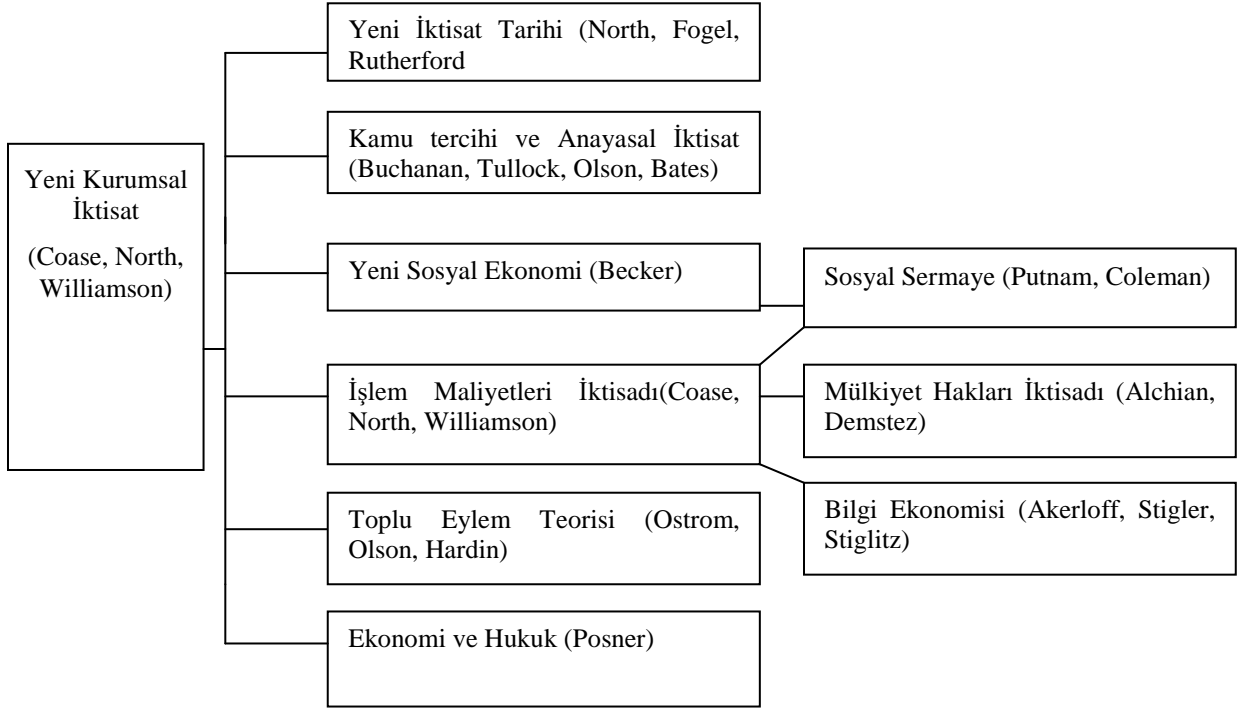
Yeni Kurumsal İktisat yaklaşımı, kurumlar, kurallar ve organizasyonlar üzerine işlem maliyetleri, sınırlı rasyonalite, mülkiyet hakları, eksik sözleşmeler ve fırsatçılık gibi yeni bir terminolojiyle farklı bir metodolojik perspektif sunmayı başarmış ve böylece, iktisadi faaliyetin kurumsal temellerini pozitif araştırmanın merkezine taşıyarak, günümüzde en canlı ve dinamik iktisat disiplini haline gelmiştir (Çetin 2012: 43).

Yeni kurumsal iktisada göre, alışkanlık, düşünce ve gelenekler bireyin davranışlarını bu davranışlar ise kurumsal yapıyı şekillendirmektedir (Hodgson 1995: 327). Yeni Kurumsal İktisat, kurumların ortaya çıkma sürecini birey temelli ele almaktadır.

Yeni Kurumsal İktisat özünde, kurumların ekonomideki rolünün yadsınmaması gerektiğini ifade etmektedir. Bu rol ise disiplinler arası bir incelemeyi gerektirdiğinden, Yeni Kurumsal İktisat orijininde birçok yeni görüş ve alan tanımlanmıştır. Yeni kurumsal iktisadı özgünleştiren savlarından en önemlisi ise, Neo Klasik iktisattaki tam bilgi, sıfır işlem maliyeti, tam rasyonalite, iki taraflı tam bilgi gibi varsayımlarının esnekleştirilerek, ekonomide işlem maliyetleri, sınırlı rasyonalite, mülkiyet hakları, eksik sözleşmeler ve fırsatçılık gibi kavramların bulunduğu ifadesidir. Bu ekonomik değişimlerin tümü ise sosyal ve ekonomik kurumlar aracılığıyla yapılmaktadır.

Yeni Kurumsal İktisat, çok geniş bir alanı kapsayan ortak bir disiplin halini almıştır. Yeni Kurumsal İktisadın çalışma dallarını şu şekilde ifade etmek açıklayıcı olacaktır:

Şekil 1: Yeni Kurumsal İktisadın Dalları.

Kaynak: (Kirsten & Kherallah 2001: 7).

2. YENİ İKTİSAT TARİHİ

Yeni iktisat tarihi ya da Klimetri (Cliometri) olarak adlandırılan ekol, 1950'lerin ikinci yarısından sonra, ekonomi tarihinde matematiksel modelleme ve istatistiksel verilerin kullanılabilirliğini, bu yolla hem teorik hem de tarihsel olarak toplumsal gerçeğin ortaya konulacağını savunan yaklaşımdır (Scheiber 1967: 385).

Yeni iktisat tarihi yaklaşımı, ekonomilerin zaman içerisinde nasıl evrildiğini açıklamayı amaçlar. Bu düşünce, Yeni Kurumsal İktisat okuluna kalkınma ve büyüme süreçlerinde bazı ülkelerin kurumsal değişimler yolu ile nasıl farklılaştığı konusuna açıklık getirmektedir. Ekonomik kurumlar düşük işlem maliyetleri ile ekonomide etkinliği sağlayacak yönde evrimleşmelidir. Bu kurumsal evrim sürecini de en iyi açıklayacak olan alanlar iktisat tarihi ve yol bağımlılık süreçlerini anlatacak olan yeni iktisat tarihi yaklaşımıdır. Kurumların etkin ve etkin işleme sorunu büyüme olacak mı olmayacak mı sorununa yol açar. Bu nedenle yeni iktisat tarihinin bu kurumsal dönüşümü iyi açıklaması gereklidir (Kirsten ve Kherallah 2001: 8).

Yeni iktisat tarihi ile ilgili olarak Uzun (2001) ekolün çalışmalarının üç dönemde farklılaştığını vurgulamıştır. Buna göre, ilk dönemde (1965-75), ekolün çalışmaları temel düzeyde tarih çalışmalarından ibarettir. İkinci dönemde (1975-85), yeni iktisat tarihi bizzat kendi düşünce yapısını ortaya koymuştur. Üçüncü döneminde ise yeni iktisat tarihi ekolü, bugünü geçmiş yardımıyla açıklama anlayışına sahiptir. Düşük verimlilik, gelir eşitsizliği, ekonomik etkinlik gibi sorunlar bu bakış açısından incelenmeye başlamıştır. Ekolün bu çabası bir hayli önemlidir. Çünkü geçmişle geleceğin bir çok şekilde birbirine bağlı olduğu, geçmişin çeşitli şekillerde geleceğe yön verdiği bilinen bir gerçektir (Uzun 2001: 83).

North ve Fogel yeni iktisat tarihi (klimetri) çalışmaları ile ekonomi alanında Nobel ödülüne layık görülmüşlerdir. Aslında iktisat tarihi bir iktisadi ekol olarak uzun dönemdir

araştırma alanının bir parçasıdır. Yeni iktisat tarihini farklılaştıran unsur, toplumda anayasa, kanun, norm, devletin yapısı, davranış ve alışkanlıklar, din gibi beşeri faktörleri analize dâhil edebilmeleri ve analizlerinde modellemelere gidebilmeleridir (Greif 1997: 400). Burada zor olan, kurumsal değişimin dinamikleri ile bu yapı ve kurumların herkesin iyiliği için nasıl değişeceğiyle ilgilidir. Ekolün gelecekteki çalışmalarının konusunu bunlar oluşturacaktır. Entelektüel bir hareket olarak ekol, geçmiş ekonomilerin iktisat teorisi ve kantitatif analizler ışığında incelenmesini sağlamış ve hem iktisat teorisini teşvik etmek hem de uzun dönemli ekonomik büyüme hakkındaki bilgilerimizi geliştirmek amacıyla tarihi zenginliğin kullanılmasına imkan vermiştir (Uzun 2001: 86).

Tarihsel olarak toplumun geçtiği yolun izlenmesi ve bu izlenme sürecinin veri ve sayısal bilgiler ile gözler önüne serilmesi yeni iktisat tarihi akımının önemini göstermektedir. Her ne kadar 1980'li yılların ortalarına doğru ekolün çalışmalarında bir gerileme görülse de North'a göre bunun nedeni bu akımın düşüncelerinin yeni kurumsal akım içerisinde temel teşkil etmesidir.

3. KAMU TERCİHİ VE ANAYASAL İKTİSAT

Kamu tercihi ve anayasal iktisat ekolü Buchanan ve Tullock'un politik sistemin ve karar mekanizmalarının ekonomik etkisi üzerine çalışmaları (1962) üzerinden şekillenmiştir. Daha sonrasında, Bates (1981) ve Olson (1971) rant arama, çıkar grupları davranışları gibi kavramları inceleyerek kamu tercihi ve anayasal iktisat yazınında etkili olmuşlardır.

Kamu tercihi teorisi politika biliminin ekonomik analizi olarak tanımlanabilir. Bu teori, siyaset biliminin temel konularını iktisat biliminin araçları ve teknikleri yardımıyla analiz etmektedir. Kamu tercihi teorisi, esas olarak ekonomi teorisinde oldukça ayrıntılı analizler için geliştirilmiş araç ve metotları almakta ve bunları politik sürece ve kamu sektörüne uygulamaktadır. Kamu tercihi, siyasal karar alma sürecinde rol alan kimselerin; örneğin seçmenlerin, politikacıların ve bürokratların davranışlarını gözlemlediğimiz veya gözlemleyeceğimiz sonuçların bileşimi ile ilişkilendirmeye çalışmaktadır. Burada ekonomi bilimi çerçevesinde geliştirilmiş araç ve metotların siyasal karar alma sürecine uygulanması söz konusudur. Bu süreç içinde alınan her türlü kararın iktisadi araçlar yoluyla analizi yapılmaktadır (Aktan 2002: 3).

Teori, iktisadi yaşamda kamu kesiminin sınırlarını ve kamuyu oluşturan kesimlerin birbirleriyle olan etkileşimlerini iktisat ve siyaset kapsamında incelemekte olup, kamudaki politik ve bürokratik karar süreçleri, iktisadi bulgular vasıtasıyla analize tabi tutulmaktadır. Kamudaki politik, bürokratik-idari süreçlerin ise iktisaden etkisiz ve verimsiz olduğu, bu süreçlerin işleyişi ortaya konularak açıklanmaya çalışılmaktadır (Dura 2006: 108).

Yeni Kurumsal İktisat ekolüne göre kurumların ekonomideki önemini tartışmasız kabul etmemiz gerekir. Kamu tercihi ve anayasal iktisat yaklaşımında bu kabulde birlikte devletin sınırlarının çizilmesi arzulanmaktadır. Çünkü sosyal düzeni belirleyen kurallar ve kurumlar bireyin tercihleri doğrultusunda ve birey tarafından oluşturulmalıdır (Hill 1999: 2).

Oyunun kuralları öncelikle anayasal düzende belirlenmelidir. Her bir dönem değişen kuralların, kuralsızlıktan farkı yoktur. Ekonomik hayat kurallar ve normların üzerine şekillendiği sürece, ülkeler büyüme ve kalkınma süreçlerine girebilirler. Kurallar ve kurumlar toplumda belirsizliği azaltır, iktidarı sınırlandırır. Kamu tercihi ve anayasal iktisat yaklaşımında, devlet iyi bir toplum için gerekli olan mal ve hizmetleri üretmelidir. Ancak devlet bütün bu yetkilerini, anayasal çerçevede kullanmalıdır. Yani devletin sınırsız yetkisi olmamalıdır (Aktan 2006: 31).

4. YENİ SOSYAL EKONOMİ

Yeni sosyal ekonomi ya da yeni hane halkı ekonomisi (new household economy), hane halkının aldığı tüketim, iş gücü temini gibi konuları araştıran ve bu kararların bireysel değil, hane halkının tüm üyeleri tarafından ortaklaşa alındığını ifade eden yaklaşımdır. Gary Becker ve Jacob Mincer 1960'lı yıllarda hane halkları üzerine ayrıntılı araştırmalar yapmışlardır. Bu araştırmalar tüketimin nedenleri ve yönü, iş gücü temininde yapılan tercihler, kadın işgücünün sorunları üzerine görüşler şeklindedir (Kirsten ve Kherallah 2001: 9, Pollak 2002: 4).

Yeni sosyal ekonomi hane halkı temelli karar süreçlerini ekonomi teorilerine dahil etmeyi amaçlar. Ekonomik analizlerde bireyden ziyade, birbirine daha bağlı olan ve ekonomik kararları birlikte alan hane halkı tercihleri kullanılmalıdır. Firma ve devlet için hane halkı temelli çözüm önerileri, hane halkının ekonomik anlamda iyi konuma gelmesine ve ekonominin canlanmasına yol açar. İlk olarak ekonomik analizlerin özüne hane halkı kararları (tüketim, yatırım, işgücü temini gibi) yerleştirilmelidir. İkinci olarak ise doğum, yaşam beklentisi, kadın işgücü ve çocukların bakımı gibi alanlarda hane halkı gözlemlenmeli ve bu durumlarda yaşanan kötüleşmenin hane halkı ekonomik kararlarına etkisi analiz edilmelidir (O'hara 1999: 2).

Toplumun en büyük zenginliği elindeki zamandır. Zamanını doğru kullanmayan toplumların kalkınma, büyüme problemlerini çözmeleri zorlaşmaktadır. Ancak bu zamanı en iyi değerlendirmenin yolu hane halkının yatırım, tüketim ve işgücü temini konularını en iyi şekilde çözmüş olmalarından geçer. Ekonomik kararlarının ötesinde hane halkı, ekonomik, sosyal ve kültürel açıdan toplumu en iyi yansıtan kurumsal oluşumdur. Bu nedenle yeni sosyal ekonomi hane halkının kararlarını daha yakından incelemelidir (Lewbel ve Chiappori 2014: 6).

Yeni sosyal ekonominin ilk varsayımı hane halkının sabit tercihleri olduğu yönündedir. Yani bireysel bir rasyonalite yoktur. Aslında hane halkları kendi kültür, grup ve yaşam şekline göre ekonomik karar alırlar. İkinci varsayımı ise, tüm ekonomik kararların aile biriminde gerçekleştiği üzerinedir. Bir diğer deyişle bireysel karar vericilik değil, hane halkı karar vericiliğinden söz etmek gereklidir (O'hara 1999: 3).

5. İŞLEM MALİYETLERİ İKTİSADI

Yeni kurumsal iktisadın en fazla tartışılan ve üzerine söz söylenen alt dalı işlem maliyeti iktisadıdır. Son yıllarda bu alan yeni kurumsal iktisadın tanımlayıcı özelliği olarak anılmaktadır.

Yeni kurumsal iktisadın temel bağ noktası, kurumsal yapının zaman içerisinde değişerek, işlem maliyetlerini en aza indireceği üzerinedir. Bu görüşün öncü ismi Coase ve onun 1937'deki Firmanın Doğası isimli çalışmasıdır. Coase bu çalışmasında, işlem maliyetlerinin firma ve diğer kurumlar üzerinde yapacağı etkinin altını çizmektedir. İşlem maliyetleri, bilgi, görüşme, izleme, koordinasyon maliyetleri ile sözleşmelerin uygulanması süreçlerini içerir. Firmaların işlem maliyetlerindeki tasarruf, piyasada (ve firmada) dikey yönde bir hareketliliğe (firmanın büyümesi) yol açacaktır (Coase 1937: 18).

İşlem maliyetleri, mülkiyetin transferi, korunması ve elde edilmesi ile ilgili maliyetler olarak tanımlanabilir. İşlem maliyetleri ekonomik faaliyet içerisinde, üç şekilde görülmektedir. Bunlar arama maliyetleri, pazarlık maliyetleri ve toplumsal düzen ve sözleşmelerin gereklerinin yerine getirilmesini sağlamanın maliyetidir. Arama ve pazarlık maliyetleri piyasadaki malların sayısı ile ilgilidir. Piyasada mevcut malın eşi olmadığında arama maliyeti yüksek, aksi durumda düşük olacaktır. İşlem maliyetleri toplumsal düzen ve

sözleşme gereklerinin yerine getirilmesi maliyetlerini de kapsar. Bu konuda devlet piyasaya istikrarlı bir para sürmeli, ekonomik istikrarı ve güven ortamını sağlamalıdır (Aktan 2006: 34).

Coase, Neo Klasik iktisadın, fiyat yolu ile piyasa dengesini sağladığı, firmanın bu şartlar altında pek de anlamlı bir organizasyon olmadığı örtük varsayımına karşı çıkmıştır. Ancak gerçekte, üretim firma tarafından yapılmakta ve sistem firma yapısına (kurumuna) ihtiyaç duymaktadır. Fiyat mekanizması tam bilgi kavramının yanlışlığı nedeniyle maliyet yaratıcı niteliktedir ve bu maliyetler firma aracılığıyla içselleştirilebilir (Coase 2008: 31).

Williamson, 1975'te "Market and Hierarchies" (Piyasalar ve Hiyerarşiler) adlı kitabını yayınlamış ve Coase'nin yaptığı ayrımın anlaşılmasına katkıda bulunmakla birlikte işlem maliyeti iktisadi adı altında bir akımın ortaya çıkmasını sağlamıştır. Williamson firmayı işlem maliyetlerinin en düşük maliyetli hale getirilmesi amacıyla oluşturulan bir örgütlenme biçimi olarak tanımlar (Williamson, 2000: 36). Bu bakımdan bu kurumsal yapıda işlem maliyetlerinin en aza indirilmesi demek, firmanın yatırımlarının karlılığını artıracak ve ekonomik büyüme ve kalkınmada itici güç olacaktır.

Tüm ekonomik olguları açıklamak için kullanılmasa da, işlem maliyeti fikri, iktisatçıların firma hakkındaki görüşlerini değiştirmiştir. Neo Klasik teori, firmayı makineler, teknoloji, stok, işçiler ve sermayenin toplamı olarak değerlendirmektedir. Bu girdileri bir kara kutuya atıp karıştırıldığında; ürün ve kâr çıktısı elde edilir. Günümüzde teori firmayı daha çok bir yönetim yapısı olarak görmektedir. Eğer yöneticiler firmanın aktivitelerini başarılı şekilde koordine ederlerse firma başarılı olur, eğer yöneticiler etkin olarak insan ve girdileri var olan teknoloji ve piyasalarla eşleyemezlerse ve koordinasyon sağlayamazlarsa başarısız olur. Firmanın tepesinde firmanın hissesinin sahipleri ve üst yöneticiler arasındaki ilişkiler vardır. Eğer bu ilişkiler işlemiyorsa firma büyük olasılıkla başarısız olacaktır (Yıldırım 2009: 50).

İşlem maliyetleri teorisi firmayı bir yapı olarak ele alması ve Neo Klasik iktisadın cevap veremediği üretim dışı maliyetlerin (işlem maliyetlerinin) nasıl içselleştirilebileceğini ya da en az hale getirilebileceğini ifade etmesi, firmaları ekonominin önemli bir kurumu olarak görmesi bakımından önem arz eder. Firmaların karlılığının artması, ekonomik büyüme ve kalkınmayı beraberinde getirecek, yoksulluk, işsizlik, gelir dağılımı problemleri bu yolla elimine edilecektir.

6. MÜLKİYET HAKLARI İKTİSADI

Mülkiyet hakları, sermayeyi merkezine almış, sonsuz ihtiyaçları sınırlı kaynaklar ile karşılamayı amaç edinmiş iktisat biliminin önemli konularından birisidir. Kaynakların kime ait olduğu sorunsalı, bu kaynakların dağılımında önemli bir aşamayı oluşturur. Mülkiyet hakları fiziki mal ya da hizmet ile ilişkilidir ancak, piyasadaki mübadelede fiyatını belirleyen mülkiyet hakkının ne olduğu, yani değeridir. Robinson Cruso'nun ekonomisinde mülkiyet haklarının rolü yoktur. Mülkiyet hakları belirsizliğin, eksik bilginin var olduğu ekonomilerde önem taşır. Bir diğer deyişle, işlem maliyeti ve dışsallıkların olmadığı bir durumda, üretim faktörlerinin sahibi tarafından mı kullanıldığı ya da başkası tarafından mı kullanıldığı önem taşımaz (Demsetz 1967: 348).

Mülkiyet hakları Yeni Kurumsal İktisat içerisinde önemli bir tartışma alanını oluşturur. Coase'ye göre, mülkiyet hakları iyi yerleşmiş bir ekonomide dışsallıklar³ içsel hale

³ Dışsallıklar, bir ekonomik birimin kendi faydasını arttırmak için aldığı kararın, aslında hiçbir organik bağı olmayan başka bir ekonomik birimin aldığı kararının sonuçlarını dolaylı ya da dolaysız etkilediği durumlarda ortaya çıkan bir kavramdır. Buna göre bir ekonomik birimin seçimleri, diğer birime fayda ya da zarar olarak etki edebilir.

getirilebilir. Mülkiyet hakları iyi yerleşmiş, işlem maliyetlerinin olmadığı bir durumda dışsallıklar, iki firma arasında pazarlık ve görüşmeler sırasında içselleştirilebilir. Coase'nin bu fikri, Pigou'nun vergilerin negatif dışsallıklara yol açtığını gösteren çalışması ile aynı düşünceyi paylaşıyordu. Coase, mülkiyet haklarının iyi yerleştiği bir ekonomide devletin herhangi bir işlevinin olmadığını savunuyordu. Ayrıca mülkiyet hakkının kimde olduğuna bakılmaksızın etkinliğin sağlanabileceğini ifade ediyordu (Kirsten ve Kherallah 2001: 14).

Mülkiyet hakları ve işlem maliyeti iktisadı, Neo Klasik iktisadın firma teorisine duyulan rahatsızlığın bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Bu rahatsızlık yeni kurumsal iktisadın üretkenliğini artırabilmek ve firmayı daha açık hale getirebilmek için kullanılmıştır. Neo Klasik ekonomi firmayı görmezden gelerek, tüm ekonomik işlemlerin görünmez bir el aracılığıyla piyasada gerçekleşeceğini savunmuş ve firmayı ve onun kurumsal kimliğini tümüyle reddetmiştir. Bu anlamda öncülüğünü Coase'nin yaptığı bir anlayışta firmanın doğası incelenmiş, işlem maliyetleri, dışsallıklar konusu açıklanmıştır. Bu düşünceye göre, eğer mülkiyet hakları etkin bir şekilde korunuyorsa, işlem maliyeti ve dışsallıklar önlenebilir. Bu nedenle mülkiyet hakları, kıt kaynakların dağılımı ve ekonomik davranışları çözümlenme konusunda önemli bir anahtardır (Kim ve Mahoney 2005: 225).

Yeni Kurumsal İktisat düşünürleri mülkiyet haklarının iyi şekilde korunduğu ve organize edildiği toplumlarda, ekonomik etkinliği sağlamaya doğru bir süreç başlayacağını savunmaktadırlar. Firmanın gerçekleştirdiği üretimin kurumsal kimliği, yani firmanın kurumsal kimliği mülkiyet hakları sıkı korunduğu takdirde ortaya çıkacak (Libecap 1999: 4). Bu durum başka bir ifade ile firmanın etkinlik alanının genişlemesiyle sonuçlanacaktır.

7. TOPLU EYLEM TEORİSİ

Toplu eylem teorisi, Olson'un çalışmalarına dayanan, bireylerin toplu halde nasıl davrandıklarını inceleyen alandır. Bireyler farklı amaçlar nedeniyle işbirliği içerisine girebilirler. Toplu davranış teorisi bedavacılık sorununun çok fazla olduğu kamu malları ve diğer toplu tüketilen malların kullanımında ortaya çıkan dışsallıkları ve bunlar karşısında bireylerin nasıl davranış sergilediğini inceler (Kirsten ve Kherallah 2001: 10). Toplu davranış teorisi bireylerin üyesi oldukları topluluktaki herkes için yarar sağlayacak bir davranışı gerçekleştirip gerçekleştirmeyeceklerini ve bunu nelerin etkilediği ile ilgilenir (Yıldırım 2009: 58).

Olson'un 1965 yılında yayımladığı Logic of Collective Action isimli çalışmasına göre toplu eylem teorisinin başarıya ulaşmasının belirleyicisi, grubun büyüklüğü, grup amacının varlığı ve homojen olması şeklindedir. Bundan önceki dönemde, toplumsal bir grubun ortak amacı belirlenir ve bireysel çıkarların bu ortak amaca uyumlaştırılması istenirdi. Ancak bu durum grup küçük değilse, bireyler kendi rasyonel çıkarlarına uymadığı düşüncesi ile grup çıkarlarına uygun hareket etmeyebilirler. Bu bakımdan büyük grupların çıkarlarının uyumlaştırılması, ekonomi ve siyasette, kamusal mallar ve siyasi çıkar grupları sorunlarının çözülmesine olanak sağlar (Olson 1965: 2).

Toplu eylem teorisi yaklaşımının savunucuları devletin bir aktör olarak, toplu davranışın olduğu temel alanı temsil ettiğini ifade etmektedirler. Bu bakımdan toplu eylem teorisi ekonomik ve siyasi olarak kamusal alanda bedavacılık ve siyasi alanda çıkar gruplarının davranışları ile ilgilenir (Reuben 2003: 7). Toplu eylem teorisi kamusal mallarda bedavacılık sorununa yönelik nasıl bir davranış geliştirilerek, piyasanın ve dolayısıyla kurumların aksayan bu mekanizmasının düzeltilebileceğine yorum getirmeyi amaçlamıştır.

Toplu eylem teorisi gruptaki tüm bireylerin, ortak bir amacı arttırmak için davranışta bulunacağı yargısını kabul etmez. Ancak bunun anlamı bireylerin hiç bir şekilde toplu

davranış içerisinde olmayacakları değildir. Toplu eylem teorisi özellikle bireylerin kamu malları üzerinde nasıl bir eylem gerçekleştireceklerini inceler. Hardin Ortak Malların Trajedisi (Tragedy of the Commons) isimli çalışmasında özellikle bu konu üzerinde durmuş ve kamu malları üzerinde toplu davranışın nasıl ortaya çıktığını incelemiştir. Kamusal malların kullanılmasında, dışlanmazlık ve birlikte tüketilebilirlik özelliği nedeniyle malın kullanımındaki fayda, malın sağlanmasında katkısı olan ya da olmayan herkes tarafından kullanılabilir. Eğer bireylerin ortak mallar üzerindeki kullanımıyla ilgili, bir düzenleme (regulation) yoksa grup çıkarına uygun davranmayabilirler. Bu nedenle kamusal mallar üzerinde kurumsal düzeyde bir düzenleme gereklidir (Hardin 1968: 1244).

8. EKONOMİ VE HUKUK

Ekonomik analizde düzenleme ve hukuk kurallarının etkisi ve varlığı ekonomi ve hukuk ilişkisini araştıran bir alanın ortaya çıkmasına yol açmıştır. Bu alanda Posner'in katkıları oldukça önemlidir. Daha sonraki dönemlerde yapılan araştırmalar Posner'in çizdiği çerçeve üzerinden şekillenmiştir. Posner ekonomi teorisinden yola çıkılarak, yasal kararların, düzenlemelerin ve yönetmeliklerin incelenebileceğini ifade etmiştir. Hukuk sistemi içerisindeki aktörler getirisini maksimize etmeye çalışan rasyonel bireyler olarak görülmeli ve buna uygun karar alınmalıdır.

Mülkiyet hakları, sözleşmeler, yürütmelik ve hukuki sorumluluklar bir toplum içerisinde tüm bireyleri, kurumları, devleti ve firmaları ilgilendiren; onların ekonomik kararlarını etkileyen süreçlerdir. Bu bakımdan hukuk ve ekonomik ilişkilerin birbirinden bağımsız ele alınması oldukça anlamsızdır. Hukuk ve ekonomi birbirini tümleyen yapıda olduğu için, hukuki yaptırımların ekonomik sonuçları hesaba katılmalı ve ekonomik kalkınma ve gelişmenin önündeki hukuki engeller kaldırılmalıdır (Kaplow ve Shavell, 1999: 8).

Ekonomik anlamda düzenlemelerin (yürütmelik, kararname vb. hukuki işlemler) ilk teorilerde maliyetsiz olarak yapıldığı varsayılmıştır. Ancak hukuki düzenleme ve işlemler gerçekte maliyetlidir. Bu bakımdan herhangi bir ekonomik karar alırken, ortaya çıkaracağı ekonomik maliyet hesaba katılmalıdır (Posner 1974: 6). Ekonomi ve hukuk dallarının bir arada birbirini tamamlayıcı nitelikte olması ekonomik kalkınma ve refah için önemli bir unsurdur.

Hukuk, ekonomik sistem içindeki bireyler, kurumlar, devlet gibi ekonomik aktörlerin etkinliklerini belirleyen ve yönlendiren çok sayıda düzenlemeyi kapsamaktadır. Kanun, kararname, yönetmelik ve talimatname gibi kurallar bütünü oluşturarak hukuk, bazı eylemleri men, bazılarını da kabul ederek ekonomik oluşumu şekillendirmektedir. Bu bağlamda hukukun ekonomideki rolü, piyasanın düzen içinde işlemlerini ve gelişmesini sağlayıp sürdüreceği kural ve kurumların yasal çerçevesini belirlemektir (Baykal 2008: 3).

9. BİLGİ EKONOMİSİ

Bilgi ekonomisi literatürü, işlem maliyetleri iktisadi literatürü ile karşılıklı bağlı ve birbiri içerisine geçmiş düşünceleri barındırır. Bilgi ekonomisi, Akerlof, Stigler ve Stiglitz'in 1960'lı yıllarda başlayan çalışmaları ile şekillenmiştir. Bilgi ekonomisi çalışmalarına göre, geçtiğimiz bir kaç yüzyılda sosyal değişimlere yol açan, çok önemli temel ekonomik değişimler yaşanmıştır. Sanayi devrimi, ekonomiyi tarımdan sanayiye doğru değiştirmiştir. Bununla birlikte sadece insanlığın yaşam kalitesi yükselmemiş, aynı zamanda kırsal toplumdaki metropol kentlere doğru bir sosyal değişim ortaya çıkmıştır. Bilimsel keşifler ve yenilikler toplumsal hayatı geri dönülmez biçimde değiştirmiştir. Bilgi dünyasında hızla ve kümülatif şekilde yaşanan ilerlemeler ekonomik olgular içerisinde bilginin de açıklanması ve yer alması gerekliliğini ortaya çıkarmıştır.

Bilgi bir mal olarak düşünülduğünde, diğer mallardan farklı bir özellik arz etmektedir. Bilgi tıpkı bir kamusal mal gibi ortaya çıktığında, tüketiminde dışlanamazlık ya da bedavacılık gibi sorunlarla karşılaşılır. Bu nedenle bilgi ekonomisi, mülkiyet hakları ile desteklenerek ekonomik işlem maliyetlerini en aza indirmeyi amaçlamaktadır (Stiglitz 1999: 3).

Bilginin doğası ve sermaye piyasasının işleyişi ile ilgili olarak önemli saptamaları bulunan Stigler ise, piyasa koşullarında bilginin maliyetsiz olmadığını, piyasada fiyatların bu maliyet nedeniyle farklılaştığını ve sermaye piyasalarının kusurlu olduğunu vurgulamıştır. Bilgiye ulaşmak maliyetli bir yöntemdir. Bu nedenle piyasalarda asimetrik bilgi ortaya çıkar ve bu durum piyasa etkinliğini bozar. Bilgi ekonomisi bilginin kaynağını, özelliklerini açıklamakla birlikte, bilgi ekonomisinin kontrol edilmedikçe, piyasa aksayışını bozduğunu ortaya çıkarmıştır. Bilginin kontrolü noktasında ise ortaya çıkan bağlantı, mülkiyet haklarının iyi korunduğu kurumsal bir yapının varlığıdır (Stigler 1967: 288).

Bilgi asimetrisi ile ilgili görüşlerden bir diğer önemlisi ise Akerlof'a aittir. 1970 yılında kaleme aldığı makalesi daha sonraları "limon teorisi" olarak adlandırılmıştır. Bu ismin verilmesi, ikinci el piyasada satın alınan ve sonra ciddi sorunları olduğu anlaşılan otomobile verilen isimden gelmektedir. İkinci el otomobil almak isteyen biri, otomobilin durumunu doğru olarak değerlendiremez ve ortalama bir fiyat teklif eder. Satıcı ise otomobilin gerçek durumunu bilir ve gerçek fiyatını ister. Bu durumda iyi otomobillerin satışı sınırlanır. Piyasada bilgi asimetrisi nedeniyle yanlış seçimler yapılır (Akerlof 1970: 488). Akerlof bu örneği ile ekonomide bilginin doğru şekilde korunarak / kullanılarak kalite garantisi, saygınlık ve dürüstlüğü ortaya çıkaracağını savunur. Bir diğer ifade ile tam ve doğru bilgi piyasaların doğru şekilde işlemesi için en önemli araçtır.

Bilgi ekonomisi, yeni kurumsal iktisadın Neo Klasik piyasa araçlarının düzenlenerek, ekonomik etkinlik, büyüme, gelir dağılımı, yoksulluk ve kalkınma gibi problemlere çözüm bulunacağı iddiasını destekler niteliktedir. Tam bilginin gerçekte olmadığı kabulünden hareketle, piyasalarda asimetrik bilginin ortaya çıkacağını bunun mal satın alma ya da satmada ters seçime (adverse selection) yol açacağını ve bu durumun ahlaki bir tehlike (moral hazard) sonuçlanacağını vurgulamaktadır. Önerdiği yöntem bilginin, mülkiyet hakları ile güvence altına alınması, doğru ve tam şekilde piyasalara yansıtılması şeklindedir.

10. SOSYAL SERMAYE

Sosyal sermaye, son yıllarda üzerinde durulmaya başlanan ve birçok farklı araştırma alanında kullanılan bir olgudur. Sosyal sermayenin ele alındığı başlıca alanlar eğitim, ekonomik kalkınma, demokrasi, aile, göç, işgücü piyasası, girişimcilik, yaratıcılık, sosyal dışlanma, sosyal hareketler ve sağlık olarak sayılabilir. Sosyal sermaye kişiler arası ilişkiler, bu ilişkilerin güven, karşılıklılık özellikleri ve normlar gibi sosyal yapı özellikleri olarak sayılabilecek olan birçok açıdan değerlendirilebildiği ve makro, topluluk ve birey gibi değişik düzeylerde ele alındığı için anlaşılması güçleşmektedir (Seçer 2009: 104). Bu anlam fazlalığına rağmen, sosyal sermaye toplumların ekonomik, sosyal ve siyasal ilişkilerini etkileyen, yönlendiren özelliği nedeniyle oldukça önemlidir.

Sosyal sermaye bir toplumun elinde var olan ekonomik, sosyal ve siyasal kapasitesi ve koşullarını ifade eden, çalışma ilişkilerinden, girişimci ve yenilik ilişkisine, siyasal seçim ve özgürlüklerden, gelenek ve kültürel davranışlara kadar topluma ait olan tüm süreçlerin karşılıklı bağımlılığını ve ilişkisini ifade eden bir kavramdır. Sosyal sermaye beşeri ve fiziki sermayeyi içerisine alan, bu iki sermaye arasındaki bağlantıyı ortaya çıkaran bir üst yapı / çerçeve ya da kurum olarak düşünülebilir (Bexley 2007: 19).

Sosyal sermaye; kurum ve kuruluşlara ortak amaçları, hedefleri başarmada yardımcı olan normlar ve güven olarak görülmektedir. Ekonomik açıklamalar ve yorumlar daha çok kurumlara, yönetim kurallarına, mikro ve makro düzeydeki ekonomik işlemlere vurgu yapmaktadır. Sosyal sermaye genel anlamda bireysel mülkiyetten çok, kamusal mal içeriği olarak anlaşılmaktadır. Sosyal sermaye, bir toplumun üretkenliğini ve sağlıklı olmasını etkileyen normlar, sosyal aşlar ve insanlar arası itibar, güven ve inanabilirlik olarak da tanımlanabilir. Bu bakımdan sosyal sermaye sosyal gruplar içindeki ilişki, bağlantı dizisinin kalitesine ve özelliğine bağlıdır. Bireysel mülkiyetten ya da nitelikten kaynaklanmaz. Daha çok grubun duygularını dile getirmesi yeteneğinden yaygın olarak paylaşılan ve herkesin katıldığı iletişim kapasitelerinden meydana gelmektedir (ESAM 2005: 9).

Sosyal sermaye ile ilgili olarak J. S. Coleman, R. Putnam ve P. Bourdieu'nun çalışmaları öncü çalışma olarak kabul edilmektedir. Bu araştırmacıların sosyal sermaye tanım ve yaklaşımları, diğer araştırmacılara yol gösterici nitelikte olmuştur.

Bourdieu toplumun neden dönüştürülemediğini ve egemen sınıfların nasıl olup da egemen kalabildiklerini merak etmiştir. Bourdieu'ya göre bu durum sadece ekonomik koşullar göz önüne alınarak açıklanamaz. Bu açıklamayı yapabilmek için kültürel bilgiye, daha doğrusu toplumun kültürel sermayesine ve bu sermayenin hiyerarşik düzenine bakılmalıdır. Sosyal sermayeyi elinde tutan aktörleri bu durumun karşılığı olarak ifade etmiştir. Buna göre, sosyal sermaye tanımında sosyal ilişkilerden doğan ve çeşitli avantajlar sağlayan fırsatlar vurgulanmıştır (Bourdieu, 1986: 249). Bourdieu'ya göre, sosyal sermaye kişinin ya da aktörün özel malı olarak, sonradan geliştirilebilir nitelikte diğer aktörler ile ilişkilerden doğar. Sosyal sermayenin oluşmasındaki en önemli erken aktörler arasındaki güven olarak tanımlanmaktadır (Özen ve Aslan 2006: 134).

Coleman için ise sosyal sermaye bir kültürün karşılıklı bağlılığı sonucu ortaya çıkan, tümüyle topluluğun içerisinde oluşmuş, topluma ait olan bir kavramdır. Coleman'a göre, sosyal sermaye fiziki ve beşeri sermayenin üstünde, tüm topluma ait ve sadece toplumun bir kısmına fayda sağlayan bir unsur olarak değil, toplumda yaşayan herkese fayda sağlayacak niteliktedir. Sosyal sermaye aktörler arasındaki yapısal ilişkiyi içselleştirerek tüm toplum için iyi olanı ortaya çıkarır (Coleman 1988: 98).

Putnam'a göre (1993), sosyal sermaye kavramı üç bileşenden oluşur. Bunlar; ahlaki yükümlülükler, kurallar (norm) ve sosyal değerler (özellikle güven) şeklindedir. Putnam'ın düşüncelerinin temelinde, iyi şekilde işleyen ekonomik sistem, yüksek seviyede toplumla içselleşmiş politik sistemin sosyal sermayeyi, bilgi ağları ve karşılıklı güven bağı ile ortaya çıkaracağı üzerinedir. Putnam'ın sosyal sermaye kavramında esas olan güven unsurdur (Putnam 1993: 123). Toplumun her kesimi (aktörü) birbirine karşılıklı bağlı olur ve güven duyarsa, siyasi ve ekonomik süreçler iyi şekilde organize olursa, hukuki sistem ve yaptırımlar hızlı, adil yaptırımlar uygularsa bir ülkede sosyal sermayenin varlığından söz edilebilir. Sosyal sermaye beşeri ve fiziki sermayenin ötesinde, onları kapsayan bir üst yapı niteliğindedir. Kalkınma, büyüme, işsizlik, yoksulluk gibi problemlerin çözülmesinde sosyal yapının varlığı oldukça önemlidir (Siisainen 2000: 5).

Sosyal sermaye, 20. yüzyılın ikinci yarısından sonra sıklıkla tartışılmış bir kavramdır. İçerisinde o topluma ait ekonomik, sosyal, kültürel ve siyasal bir takım değişimleri taşımaktadır. Bu anlamda bir toplumun iyi işleyen ekonomik sistemi, iyi yerleşmiş siyasal sistemi, kültürel olarak birbirine güven duygusu varsa o toplumun sorunları çözmedeki başarısı diğer toplumlardan daha fazla olacaktır. Sosyal sermaye sadece ekonomik gelişmeleri değil, bütüncül bir yaklaşımla toplumdaki tüm değişimleri ele aldığından disiplinler arası bir

çalışmayı ve algılamayı gerektirir. Sosyal sermaye kurulu yapının üzerinde üstsel bir çerçeve çizdiğinden yeni kurumsal iktisadın önemli çalışma alanlarından biridir.

11. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Yeni kurumsal iktisadın gelecekte nasıl bir şekil alacağı, hangi konuları işleyeceği ve teorik ya da deneysel düzeydeki çalışmalarının neler olacağı hususu Coase, Samuels ve Hodgson gibi önemli Kurumsal İktisatçılar tarafından sorgulanmıştır. Genel kanı, yeni kurumsal iktisadın tek bir anlayış olmanın ötesinde, kullandığı kanıt ve gelişmelerin yeni araştırma alanları açacağı, iktisat bilimini diğer bilimlerle daha iç içe bir duruma getireceği ve yeni kurumsal iktisadın sınırlarının olmayacağı üzerinedir.

Samuels 1969 yılında kaleme aldığı "Kurumsal İktisadın Geleceği Üzerine" isimli çalışmasında kurumsal iktisadın, iktisadi düşünce ve sosyal değişimler, tarih, kültür, siyaset gibi alanlar ile iç içe olacağını ifade etmiştir. Bu nedenle, Yeni Kurumsal İktisat, Neo Klasik teoriye (ortodoks) teoriye alternatif (heteredoks), onun eksiklerini gideren ve dünyaya yeni bakış açısı ile bakmamızı sağlayan bir değişim içerisinde olacağını savunmuştur (Samuels 1969: 67-8).

Samuels aradan geçen otuz yılın ardından 2000 yılında kaleme aldığı "Bir Yüzyıl Sonra Kurumsal İktisat" isimli çalışmasında ise farklı noktalara vurgu yapmıştır. Kurumsal iktisadın başlangıcını 20. yüzyıl olarak ele alındığında, bu alanda çalışma yapan herkesin Kurumsal İktisatta bir takım önemli değişimleri fark ettiğini ifade etmiştir. Kurumsal iktisadın son yüzyıl içinde Neo Klasik teoriye doğru bir benzeme eğilimi içerisine girdiğini (ekonomiyi ve toplumu açıklamada kullandığı tahlil araçları, ekonomide bireyin davranışlarına daha fazla oranda önem verilmesi gibi) vurgulamıştır. Ayrıca bu geçen süre boyunca Kurumsal İktisat alanında çalışma yapanların gerçek ekonomik sorunlara odaklanmak yerine, sadece kurumları açıklamak üzerine yoğunlaştıklarını, epistemolojik olarak çalışmaların zayıflığını ve gerçek dünyadan kopukluğunu dile getirmiştir. Bu durumun hayal kırıklığı yarattığını ifade eden Samuels, yeni kurumsal iktisadın gerçek sorun(lar)a ışık tutmak yerine sorunun sadece çevresini aydınlatmakla yetindiğini belirtmiştir (Samuels 2000: 308-9).

Tüm bu hayal kırıklığına sebep olan problemlerin yanında, Kurumsal İktisat için yeni umutların yeşerdiğini de dile getirmek gerekir. Bu umudun bağlandığı şey ise, kurumsal iktisadın miyop bakış açısından kurtularak, teori oluşturmaya yönelik çabalarıdır. Diğer önemli gelişme özcü kurumsal iktisadın ötesinde bu alanda çalışma yapan, yapmaya başlayan araştırmacı sayısının artmış olmasıdır. Yeni kurumsal iktisadın bir geleceği olması için, geçmiş çalışmaların sınırlarını ortaya koymak, ekonomik, siyasi, ve kültürel kavramları detaylandırarak analize dahil etmek ve mevcut gündem için bir reform çabasına girmek gereklidir (Samuels 2000: 312-3).

Coase yeni kurumsal iktisadın geleceğinden oldukça umutludur. Samuels'in karamsarlıklarına rağmen, Coase kurumsal iktisadın, toplumsal olarak ekonomik sorunlarda çözüme ulaşmak için Neo Klasik teoriye alternatif, onun eksiklerini gideren bir bakış açısının olduğunu vurgulamıştır (Menard ve Shirley 2012: 32-3).

Hodgson ise kurumsal iktisadın evrimci köklerinden kopmadığı, teknoloji ve kurumları iyi algıladığı durumlarda bir geleceğinin olabileceğinden söz etmektedir. Hodgson'un temel önerisi, Veblen ve diğer öncü Kurumsal İktisatçıların çizdiği çerçeveye bağlı kalarak toplumu ve ekonomik olayları açıklamak üzerinedir. Kurumların insanları, insan davranışlarının ise kurumları etkilediği karşılıklı etkileşim sürecinin bir parçası olmaksızın kurumsal iktisadın geleceği öngörülemez (Hodgson ve Stoelhorst, 2014: 19).

Kurumsal iktisadın geleceği konusunda araştırmacılar farklı noktalardan yaklaşsalar da hem iyimser hem de kötümser görüşleri vardır. Öncelikle kurumsal iktisadın zorlandığı ya da çıkmaza girdiği önemli konulardan biri kurumsal bir teoriyi ortaya koymanın güçlüğü ve kurumları ekonomi teorisine nasıl ekleyeceği üzerinedir.

Bu güçlük ile ilgili yapılan çalışmalarda çeşitli endekslerin kullanılması güçlüğü önlemiştir. Diğer bir önemli konu ise her araştırmacının kurumları kendi algısı doğrultusunda yorumlaması ve analiz etmesidir. Bu durumun bir kavram kargaşasından öte zengin bir literatür ortaya koyacağını (Menard ve Shirley 2012: 35) düşünmektedirler. Bu çıkmazların ötesinde kurumsal iktisadın çeşitli dallara ayrılarak ekonomiyi, toplumu ve siyaseti içine alan zengin bir çalışma alanı olduğuna dair kanılar oldukça güçlüdür.

KAYNAKLAR

- AKERLOF, G. A. 1970. The Market for Lemons: Quality Uncertainty and the Market Mechanism. *The Quarterly Journal of Economics*, Vol: 84/3 (<http://links.jstor.org/sici>, 28.12.2014 tarihinde erişildi).
- AKTAN, C. C. 2002. (ed.) *Yoksullukla Mücadele Stratejileri*. Ankara Hak-İş Yayınları, (<http://www.canaktan.org/ekonomi/yoksullukvegelirdağılımı.pdf>, 04.06.2015 tarihinde erişildi).
- AKTAN, C. C. 2006. *Kurumsal İktisat, Kurallar, Kurumlar ve Ekonomik Gelişme*. Sermaye Piyasası Kurulu Yayınları, Yayın no:194, Ankara.
- BATES, R. H. 1981. *Markets and States in Tropical Africa: The Political Basis of Agricultural Policies*. University of California Press, Berkeley.
- BAYKAL, C. M. 2008. "Hukuk-Ekonomi İlişkisi ve Ekonomi Hukuku Üzerine". *Ankara Barosu Dergisi*, Yıl:66, Sayı:4, ss.76-87, (<http://www.ankarabarusu.org.tr/siteler/ankarabarusu/tekmakale/2008-4/7.pdf>, 25.12.2014 tarihinde erişildi).
- BEXLEY, E. 2007. "Social Capital Theory and Practice". Melbourne University Working Paper, Centre for the Study of Higher Education, (<http://www.cshe.unimelb.edu.au/research/equity/docs/SocialCapitalNov2007.pdf>, 07.01.2015 tarihinde erişildi).
- BOURDİEU, P. 1986. "Forms of Capital". *Handbook Of Theory And Research For The Sociology Of Education*. (drl) Ed. John G. Richardson, Greenwood, New York (<https://www.marxists.org/reference/sub/philosophy/works/fr/bourdieu-forms-capital.htm>, 07.01.2015 tarihinde erişildi).
- BUCHANAN, J. & TULLOCK, G. 1962. *The Calculus of Consent: Logical Foundations of Constitutional Democracy*. The Online Librabry of Liberty (<http://oll.libertyfund.org>, 30.11.2015 tarihinde erişildi).
- COASE, R. 1937. The Nature of The Firm. *Economica*, New Series, Vol. 4, No. 16. pp. 386-405, (<http://links.jstor.org/sici?siciATNOTF%3E2.0.CO%3B2-B>, 18.12.2014 tarihinde erişildi).
- COASE, R. 1984. " The New Institutional Economics " *Journal of Institutional and Theoretical Economics*, (:<http://www.jstor.org/stable/40750690>, 26.06.2014 tarihinde erişildi).
- COASE, R. 2008. *The Institutional Structure of Production*. C. Menard & M. Shirley (drl.) *Handbook of New Institutional Economics*, Springer (<http://www.springer.com/economics/law+%26+economics/book/978-1-4020-2687-4>, 16.12.2014 tarihinde erişildi).
- COLEMAN, J. S. 1988. Social Capital in the Creation of Human Capital. *American Journal of Sociology*. No:94, (<http://courseweb.lis.illinois.edu>, 07.01.2015 tarihinde erişildi).
- ÇETİN, T. 2012. *Yeni Kurumsal İktisat*. *Sosyoloji Konferansları* No: 45, (www.journals.istanbul.edu.tr/iuoskon/article/viewFile/1023018512/102301773, 15.12.2014 tarihinde erişildi).
- DEMSETZ, Harold 1967. Toward a Theory of Property Rights. *The American Economic Review*, Vol. 57, No. 2, *Papers and Proceedings of the Seventy-ninth Annual Meeting of*

- the American Economic Association, pp. 347-359, (<http://links.jstor.org/sici?sici=00028282%28196705%2957%3A2%3C347%3ATATOPR%3E2.0.CO%3B2-X>, 21.12.2014 tarihinde erişildi).
- DURA, Yahya Can 2006. Kamu Tercih Teorisinde Kamusal Etkinlik Problemi. Türk İdare Dergisi, Sayı 451, (www.ipuder.org/.../144-kamu-tercihi-teorisinde-kamusal-etkinlik-problemi, 17.12.2014 tarihinde erişildi).
- EKONOMİK SOSYAL ARAŞTIRMALAR MERKEZİ 2005. Ekonomik Kalkınmada Sosyal Sermayenin Rolü. Ekonomik ve Stratejik Araştırmalar Merkezi, KOSGEB Araştırma Dokümanları, (<http://www.akerpatent.com/dokuman1/kosgeb.PDF>, 07.01.2015 tarihinde erişildi).
- GREİF, A. 1997. Cliometrics After 40 Years. American Economic Association, Vol.87,No.2, (http://web.stanford.edu/avner/Gre_Papers/1997.pdf, 16.12.2014 tarihinde erişildi).
- HARDİN, G. 1968. Tragedy of the Commons. New Series, Vol. 162, No. 3859, (<http://www.jstor.org/stable/1724745>, 25.12.2014 tarihinde erişildi).
- HILL, P. J. 1999. Public Choice: A Review. Faith & Economics, Number 34, pp.1/10, (<https://www.gordon.edu/ace/pdf/Hill=F&E34.pdf>, 17.12.2014 tarihinde erişildi).
- HODGSON G. M. 1995. The Evolution of Evolutionary Economics Scottish Journal of Political Economy, Vol.42, Published by Blackwell Publishers (www.wileyonline.com/hodgson, 30.11.2015 tarihinde erişildi).
- KAMA, Ö. 2011. Yeni Kurumsal İktisat Okulunun Temelleri". Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi 13/2, 183-204, (<http://iibfdergisi.gazi.edu.tr/index.php//36/27>, 15.12.2014 tarihinde erişildi).
- KAPLOW, L. & SHAPELL, S. 1999. Economics Analysis of Law. Handbook of Public Economics, (<http://www.law.harvard.edu/programs/olins/pdf/251.pdf>, 25.12.2014 tarihinde erişildi).
- KIM, J. & MAHONEY, J. T. 2005. Property Rights Theory, Transaction Costs Theory, and Agency Theory: An Organizational Economics Approach to Strategic Management" Journal of Managerial And Decision Economics, Vol.26, pp.223-246, (<https://business.illinois.edu/josephm/KimMahoney.pdf>, 21.12.2014 tarihinde erişildi).
- KIRSTEN, J. & KHERALLAH, M. 2001. The New Institutional Economics: Applications For Agricultural Policy Research In Developing Countries. International Food Policy Research Institute, Working Paper, No:41, pp-1-38 (<http://ageconsearch.umn.edu/bitstream/16217/1/ms010041.pdf>, 15.12.2014 tarihinde erişildi).
- LEWBEL, A. & CHIAPPORÌ, P. A. 2014. Gary Becker's A Theory of the Allocation of Time 125th Anniversary Issue of The Economic Journal, (<https://www2.bc.edu/arthur-lewbel/Becker6.pdf>, 17.12.2014 tarihinde erişildi).
- LİBECAP, D. G. 1999. Contracting for Property Rights National Bureau of Economic Research, Cambridge, Massacuetsetts, No.2138, (http://econ.arizona.edu/docs/Working_Papers/anderson3s.pdf, 23.12.2014 tarihinde erişildi).
- NORTH, D. C. 1990. Institutions, Institutional Change and Economic Performance. Cambridge University Press, Cambridge.

- NORTH, D. C. 1992. "The New Institutional Economics And Development". Washington University Working Paper, No.2, pp.1-42 (<http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/0305750X89900>,10.01.2015 tarihinde erişildi).
- NORTH, D. C. 2000. Institutions and the Performance of Economies Over Time. C. Menard & M.Shirley (drl.) Handbook of New Institutional Economics, Springer (<http://www.springer.com/economics/law+%26+econom>, 16.12.2014 tarihinde erişildi).
- O'HARA, P. 2000. New Household Economy. Entry for the Encyclopedia of Political Economy, London: Routledge, (https://www.rohan.sdsu.edu/faculty/sgs/documents/NHE_1999.pdf, 17.12.2014 tarihinde erişildi).
- OLSON, M. (1965) 1971. The Logic of Collective Action. Harvard Economy Studies Volume CXXIV, (<http://outsidethetext.com/archive/Olson.pdf>, 23.12.2014 tarihinde erişildi).
- ÖZEN, Ş. & ASLAN, Z. 2006. İçsel Ve Dışsal Sosyal Sermaye Yaklaşımları Açısından Türk Toplumunun Sosyal Sermaye Potansiyeli: Ortadoğu Sanayi Ve Ticaret Merkezi (Ostim) Örneği. Akdeniz Üniversitesi İİBF Dergisi, Sayı 12, pp.130-142 (<https://www.academia.edu/276832>, 07.01.2015 tarihinde erişildi).
- POLLAK, R. A. 2002. Gary Becker's Contributions to Family and Household Economics. Washington University Working Paper, pp.1-47 (<http://www.nber.org/papers/w9232>, 17.12.2014 tarihinde erişildi).
- POSNER, R. A. 1974. Theories of Economic Regulation. The Bell Journal of Economics and Management Science, Vol. 5, No. 2, pp.335-338 (<http://www.jstor.org/stable/3003113>, 25.12.2014 tarihinde erişildi).
- REUBEN, E. 2003. The Evolution of Theories of Collective Action. Tinbergen Institute Work Paper, pp.1-57 (<http://www.ereuben.net/resea/MPhilThesis.pdf>, 23.12.2014 tarihinde erişildi).
- SCHEİBER, H. N. 1969. On the New Economic History: And Its Limitations: A Review Essay. Agricultural History, Vol. 41, No. 4, pp.383-396 (<http://www.jstor.org/stable/3740724>,16.12.2014 tarihinde erişildi).
- SEÇER, B. 2009. İşgücü Piyasasında Sosyal Sermaye. Kamu-İş Dergisi C.10, S.3, ss.103-131 (<http://www.kamu-is.org.tr/pdf/1034.pdf>, 07.01.2015 tarihinde erişildi).
- SIISIÄINEN, M. 2000. Two Concepts of Social Capital: Bourdieu vs. Putnam. Department of Social Sciences and Philosophy University of Jyväskylä (https://www.istr.org/resource/resmgr/working_papers_dublin/siisiainen.pdf, 30.11.2015 tarihinde erişildi).
- STIGLER, George J. 1967. Imperfections in the Capital Market. The Journal of Political Economy, Vol. 75, No. 3, pp. 287-292 (<http://www.jstor.org/1828686>, 28.12.2014 tarihinde erişildi).
- STIGLITZ, J. E. 1999. Public Policy For A Knowledge Economy. Department for Trade and Industry and Center for Economic Policy Research (<http://akgul.bilkent.edu.tr/BT-BE/knowledge-economy.pdf>, 28.12.2014 tarihinde erişildi).
- UZUN, A. M. 2003. Yoksulluk Olgusu Ve Dünya Bankası. Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt 4, Sayı 2, pp.155-174 Erişim:<http://eskidergi.cumhuriyet.edu.tr/makale/194.pdf>, 06.11.2014 tarihinde erişildi).

- WILLIAMSON, O. E. 2000. Transaction Cost Economics. C. Menard & M. Shirley (drl.) in Handbook of New Institutional Economics, Springer, pp.41-65 (<http://www.springer.com/economics/law+%26+economics/book/978-1-4020-2687-4>, 16.12.2014 tarihinde erişildi).
- WILLIAMSON, O. E. (1975) 1985. The Reflections of New Institutional Economics". Journal of Institutional and Theoretical Economics, 2nd Symposium pp.187-195 (<http://www.jstor.org/stable/40750794>, 26.06.2014 tarihinde erişildi).
- YILDIRIM, S. 2009. Kurumsal İktisat Bağlamında Ülkeler Arası Büyüme Farklılıklarının Analizi. Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Bilim Dalı Yayınlanmamış Doktora Tezi.